

Adrià Casademunt i Vidal

arts
19

Autors

Arnau Cantariño

Natalia García

Marina Jiménez

Sandra Salas

— Juny 2017 —

Resum

Grans mestres paters guien la trajectòria professional dels seus fills. No obstant això, en certes ocasions, els mateixos progenitors arriben a eclipsar i fer ombra al seu successor. Aquest és el cas d'Adrià Casademunt i Vidal (1857-1922), qui va créixer rodejat de plànols de la mà de l'emèrit arquitecte Josep Casademunt i Torrents (1804-1868).

Aquesta obra està sota una llicència Creative Commons “Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada” 3.0 Espanya <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Introducció

Les professions dels pares comunament se segueixen generació per generació, com observem en grans artistes espanyols com Joan Miró o Pablo Picasso. Els fills s'emmirallen en els seus pares, es rodegen de l'ambient artístic de l'entorn i segueixen la seva línia. Grans mestres paterno guien la trajectòria professional dels seus fills. No obstant això, en certes ocasions, els mateixos progenitors arriben a eclipsar i fer ombra al seu successor.

Aquest és el cas d'Adrià Casademunt i Vidal (1857-1922), qui va créixer rodejat de plànols de la mà de l'emèrit arquitecte Josep Casademunt i Torrents (1804-1868). Fill del fuster Joan Casademunt, Josep va engegar una nova generació d'arquitectes que se submergiria en l'arquitectura i topografia barcelonina.

Adriano, com ell mateix s'auto-denominava prenen el seu nom de l'italià, va seguir les petjades del seu pare com a professor d'arquitectura a la mateixa escola, compartint influències artístiques. Josep Casademunt va tenir com alumnes a l'Escola d'Arquitectura que amb el temps arribarien a ser prestigiosos arquitectes com Elies Rogent i Amat i amb els que coincidiria impartint docència. L'herència del coneixement s'escampà.

La influència de Josep Casademunt sobre el seu fill és evident, però, a més, Adrià va acabar feines incomplertes del seu pare. És

l'exemple del convent de Santa Caterina de Barcelona. L'any 1837 la Reial Junta Particular de Comerç va encarregar a Josep Casademunt els plànols del convent abans que fos destruït. Aquest material no va veure'l publicat en vida, sinó que va ser el seu fill qui va recopilar els esborranys de l'estudi i els amplià per publicar-ne una monografia amb un pròleg d'Elies Rogent.

Tanta és la influència de Josep en el seu fill, que fins i tot recurrentment hi ha equivocacions en la denominació de l'artista als catàlegs d'obres. En aquest sentit, es confonen els cognoms fins al punt de trobar referències de l'arquitecte com a Adrià Casademunt i Torrents.

Primeres passes

Un dels fets pels què la figura d'Adrià Casademunt és rellevant al panorama arquitectònic català és per la seva pertinença a la primera promoció d'arquitectes de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona¹. Juan Martorell Montells, Emilio Sala Cortes i Adrià Casademunt Vidal formen part de la primerenca promoció del 1872; tot i que degut a la història de l'escola, Adrià Casademunt no va obtenir el títol d'arquitecte fins al 1876. Al 1871 va ser titulat Mestre d'Obres per l'anomenada Escola Politècnica Provincial i l'any següent es va desplaçar a Madrid per convalidar-lo a la Escuela Superior de Arquitectura. De tornada a Barcelona, un cop l'escola va ser oficialment reconeguda com a Escola Tècnica

¹ Argila i Chopitea, Alfons (1977): *Exposició commemorativa del centenari de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona 1875-76/1975-76*. Barcelona: Escola tècnica Superior d'Arquitectura, p. 283

Superior d'Arquitectura, Adrià va poder rehabilitar el seu títol d'arquitecte.

El 1874 es va presentar a les oposicions de la Càtedra d'Arquitectura i el 1877 el van anomenar ajudant interí de l'Escola d'Arquitectura, on un any després va ser contractat a la mateixa escola com a docent, destacant per la seva tasca de cartògraf i topògraf. Sota la direcció de Lluís Domènech i Montaner, les assignatures de les que va ser professor van ser *Topografía i construcció de camins*, *Topografía i traç i urbanització de poblacions* i *Màquines i Motors* (assignatura que, a partir del 1913 canvià la nomenclatura a *Màquines*). De la seva especialització en aquests camps se'n trobarà la prova a l'Exposició Universal de 1888, on l'arquitecte va jugar un paper rellevant en l'elaboració dels grans espais on hi havien d'emmagatzemar màquines.

La seva comesa a l'Escola Superior d'Arquitectura va finalitzar el 1919, quan va renunciar al seu càrrec de docent i, probablement, al de director. Aquesta hipòtesi neix arrel de dos documents. D'una banda, a l'Anuari d'arquitectura de 1912 apareix esmenat com a director². D'altra banda, a l'Arxiu de l'ETSAB consta una carta escrita per l'arquitecte a dia 24 d'octubre de 1919 on al·lega un estat de salut delicat que l'impedeix encarregar-se de la direcció de l'escola. Per tant, podem concloure que, o bé va ser director de l'escola durant un període concret de temps malgrat no hi ha constància de quan va començar, o bé aquest càrrec li va

ser proposat però no va poder assolir-lo degut a motius de salut.

D'altra banda, els Anuaris d'Arquitectura del COAC demostren la seva forta presència al panorama arquitectònic català. Va pertànyer a la junta directiva de la comissió de l'anuari com a distingit catedràtic de la *Escuela de Arquitectura* del què va ser director de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya durant diversos anys. Des del 1901 va realitzar les ressenyes presidencials de l'anuari, fins que va prendre el càrrec de president de les comissions especials de l'associació tècnica legal a partir del 1909. A més, el seu alt posicionament dins el cercle d'arquitectes el va fer anomenar jurat de diversos premis arquitectònics, com per exemple el del 1913.

Un arquitecte del seu temps

Malgrat seguir els passos del seu pare, Adrià Casademunt i Vidal també era considerat un arquitecte referent en el seu moment. De fet, l'editorial d'Albert Quantin, un bibliòfil, editor i escriptor francès, va emprendre el projecte de fer un Diccionari Universal d'Artistes. Per aquest motiu, Luis Alfonso, el seu enllaç espanyol a Madrid, es va posar en contacte amb el president de l'Associació d'Arquitectes de Barcelona per tal de recopilar informació. Leandro Serrallach i Joaquim Bassegoda, que en aquell moment eren president i secretari de la junta directiva de l'Associació, van incloure a Josep Casademunt i Torrents així com també el seu

² Autor Corporatiu (1912): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1912*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes, p. 39

fill Adrià Casademunt i Vidal ³. A través del document informatiu que aquests van redactar sabem que l'arquitecte va néixer concretament el 8 de setembre del 1857 i algunes de les obres d'esglésies en les que va contribuir.

Dins d'aquest projectes es troba l'Església de Santa Maria del Taulat, que avui podem localitzar al barri Barceloní de Sant Martí de Provençals l'any 1878. Posteriorment, l'any 1882 va ser l'autor del projecte de la nova església i convent de les Magdalenes, i va dirigir les obres de restauració i ampliació de l'església de Rubí el 1883. També va participar en el segon projecte de l'església de Sant Àngel Custodi l'any 1884, i l'antiga església de Santa Madrona, actual parròquia de la Mare de Déu de Lorda. Dins d'aquests projectes arquitectònics es poden afegir d'altres com reformes del que ja havien fet altres arquitectes anteriors a ell. Aquest seria el cas de l'Església de Santa Madrona a l'estret carrer de Tapioles al barri de Poble Sec, i la de l'Àngel Custodi a Hostafranchs. Tal i com exposa en Santiago Alcolea, l'Església de Santa Madrona va ser començada l'any 1886 i la de l'Àngel Custodi es va iniciar el 1891⁴.

Un altre convent, símbol de l'art gòtic català, és el de Santa Caterina, que l'any 1837 la Junta de Comerç va encarregar la realització dels plànols i monografia a Josep Casademunt, qui no va veure l'obra concloua. Anys després, el 1886, el seu fill Adrià Casademunt el va transformar en l'estudi intítulat *Santa*

Catalina: Recopilación [...] de la monografía de la iglesia [...] que practicó en 1837 D. José Casademunt. Adrià va fer aquest estudi en un moment àlgid de la construcció i restauració neogòtiques a la ciutat de Barcelona, que estava preocupada per la visió que es volia donar d'aquesta tant als visitants com als propis locals de la ciutat.

A part dels projectes dirigits i les col·laboracions amb altres arquitectes en obres de caràcter religiós a la ciutat de Barcelona, hi ha d'altres construccions i restauracions que suposen un canvi en el repertori vist. La popularitat de l'arquitecte va traspasar les fronteres de la capital, i trobem rastres de la seva arquitectura a properes localitzacions de la ciutat comtal. En són exemples el panteó familiar que va realitzar l'any 1874 al cementiri del Masnou per encàrrec de Domènec Sitjà i Margenat, o la remodelació el 1878 del Mercat de la Carn i el Peix de Vilafranca del Penedès.

Seguint amb la intenció de modernització de la ciutat de Barcelona durant els segles XIX - XX, en la qual van participar nombrosos arquitectes, és d'especial rellevància l'Exposició Universal del 1888. Les obres de l'exposició van suposar la rehabilitació de tota la zona del barri de la Ribera i, en conseqüència, la millora d'infraestructures a tota la ciutat.

En relació a l'Exposició Universal del 1888, l'arxiu del COAC disposa dels plànols de les

³ AHCOAC, Realització Diccionari Universal d'Artistes, 1884-1885.

⁴ Alcolea, Santiago (1985): Les façanes-campanar en el neogotisme arquitectònic a Catalunya, *D'art*, núm. 11, 1985, pp. 241.

obres que Adrià Casademunt va dirigir com arquitecte director de la primera secció⁵. De la mateixa manera, també es conserven les respectives liquidacions dels costos de construcció. En total, Casademunt va supervisar tres obres diferents i de cada una en va fer diversos plànols. Concretament, els tres edificis dels que es va encarregar van ser la galeria de màquines, la galeria del material mòbil, i el cobert per a embalatges. Com és de suposar, els processos de construcció daten de períodes diferents ja que la preparació del gran esdeveniment europeu requeria de la ciutat comtal un gran esforç. L'arquitecte va contribuir a demostrar que Barcelona podia comparar-se amb ciutats com París o Londres que ja havien acollit més d'una Exposició Universal.

L'arquitecte director del projecte global de l'Exposició Universal era Elias Rogent i és per això que als plànols apareix la seva signatura, juntament amb la de Casademunt, com a director general. El projecte de la galeria de màquines va acabar de prendre forma sobre el paper entre l'agost de l'any 87 i el febrer del 88. A més, també es conserven els plànols de la sala de la caldera, que s'havia d'incloure en la pròpia instal·lació de la galeria de màquines. En acabar-lo, al març del 1888 va començar amb la galeria següent, la que havia d'acollir el material mòbil de l'exposició. Finalment, l'autoria del cobert per als embalatges no és possible assegurar-la, ja que no se'n conserven pròpiament els plànols. Així, és probable que només supervisés el projecte com a director arquitecte de la primera secció del terreny de

l'exposició, ja que en el document de l'estat demostratiu no hi signa el propi Casademunt com a arquitecte supervisor.

Estem en disposició d'afirmar que Casademunt i Vidal va encarregar-se dels projectes des de l'inici fins al seu aixecament. El conjunt de plànols que es conserven de l'Exposició Universal del 1888 a Barcelona en l'arxiu del COAC també inclouen els cobriments de terra del terreny al Parc de la Ciutadella. Per tant, es pot deduir que Adrià Casademunt es va ocupar del projecte en la seva totalitat, des de l'anivellament del terreny a la planificació de les sub-sales de les enormes naus que havien d'acollir el gran esdeveniment tecnològic.

L'aportació de Casademunt a una Barcelona en transformació

Amb tot, Adrià Casademunt i Vidal va tractar-se d'un important arquitecte i topògraf català amb presència pròpia, tot i que no pugui separar-se mai del tot de la figura del seu pare. Les rendes anuals elevades d'Adrià Casademunt i la seva posició social es reflecteixen en la llarga llista d'adreces on va viure, des d'Ausiàs March, passant per Passeig de Gràcia fins a Rambla Catalunya. De manera creixent, es va desplaçar pels racons de Barcelona més centrals i influents de la seva època.

La seva rellevància com a arquitecte del moviment modernista català recau en la importància del període històric en que va viure. La convulsa remodelació i

⁵ AHCOAC, Dossier de l'Exposició Universal del 1888, 1888.

modernització de la ciutat de Barcelona a través del pla Cerdà i l'acolliment de l'Exposició Universal un cop ja era professor a l'Escola d'Arquitectura, el situen en un ambient d'ebullició de la identitat modernista tan pròpia de la ciutat comtal.

Seguir el procés que va viure per a l'acreditació dels seus estudis superiors d'arquitectura són mostra del naixement de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, actual Universitat Politècnica de Barcelona. Adrià Casademunt es troba a cavall entre dues concepcions de la construcció diferents, vivint la transformació dels antics mestres d'obres en arquitectes. La seva trajectòria acadèmica i com a professor denota la rellevància que va tenir l'arribada dels temps moderns en el món de l'edificació i l'urbanisme.

Bibliografia

- Argila i Chopitea, Alfons (1977): *Exposició commemorativa del centenari de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona 1875-76/1975-76*. Barcelona: Escola tècnica Superior d'Arquitectura.
- Autor Corporatiu (1889): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1889*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes.
- Autor Corporatiu (1901): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1901*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes.
- Autor Corporatiu (1904): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1904*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes.
- Autor Corporatiu (1909): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1909*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes.
- Autor Corporatiu (1912): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1912*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes.
- Autor Corporatiu (1913): *Associació d'arquitectes de Catalunya: Anuari 1913*. Barcelona: Col·legi d'arquitectes.
- Bassegoda Nonell, Juan (1973): *Los Maestros de obras de Barcelona*. Barcelona: Editores Técnicos Asociados.
- Bassegoda Nonell, Juan (1990): El primer arquitecte de l'Acadèmia, Josep Casademunt i Torrents (1804-1868). *Butlletí de La Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*.
- Montaner, Josep Maria (1990): *La modernització de l'utilitatge mental de l'arquitectura a Catalunya (1714-1859)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Alcolea, Santiago (1985): Les façanes-campanar en el neogotisme arquitectònic a Catalunya, *D'art*, núm. 11, 1985, pp. 231-243.
- Vélez, Pilar (2003): *El Desvetllament de la Consciència de Patrimoni Històric a Catalunya*. Barcelona: Amics de l'Art Romàntic, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.
- Vilà, Frederic (2007): *Aportaciones de los arquitectos catalanes ocupados en la historia o teoría del arte y de la arquitectura de "l'lotja" al GATCPAC*. Lleida: Universitat de Lleida.

Fonts d'arxiu

- AGETSAB, Projectes de l'arquitecte Adrià Casademunt i plànols parcelaris, AG-1.747, 1875.
- AHCOAC, Dossier de l'Exposició Universal del 1888, 1888.
- Galeria de material mòvil, 35.1;35.2;35.3;35.4, 1888.
- Cobert per als embalatges, 33.1;33.2;33.3, 1889.
- Galeria de màquines; 36A, 36B, 36C, 36D, 36F, 1887,1888,1889.
- AHCOAC, Realització Diccionari Universal d'Artistes, 1884-1885.